

Weyse og Buntzen i Roskilde

Af Carsten E. Hatting og Claus Røllum-Larsen

Som bekendt nærede Weyse varme følelser for Roskilde, og livet igennem kørte han ofte fra København derned. Talrige udsagn i breve og optegnelser, ikke mindst Weyses egne, viser, at han - der ellers ikke var besat af udlængsel eller rejselyst - med den største glæde drog til Roskilde, så snart hans arbejde og vejret tillod det. Et enkelt karakteristisk eksempel blandt de mange vidnesbyrd, der beskriver Weyses tilværelse, kan læses i P. Schaumburg-Müllers familieoptegnelser, hvor det hedder, at Weyse

»befandt sig altid lykkelig og glad under disse Besøg og vendte oplivet og forfrisket hjem ... Utallige var de Paaskud, Weyse greb for at gøre en Roskilderejse, snart skulde der ses, hvorledes Roserne voksede, snart prøves, hvorledes Jordbærrene smagte osv. osv. Ofte fik min Moder Ilbud om at være færdig til den og den Tid, for saa holdt Vognen for Døren for at køre dem en tur til Roskilde«¹.

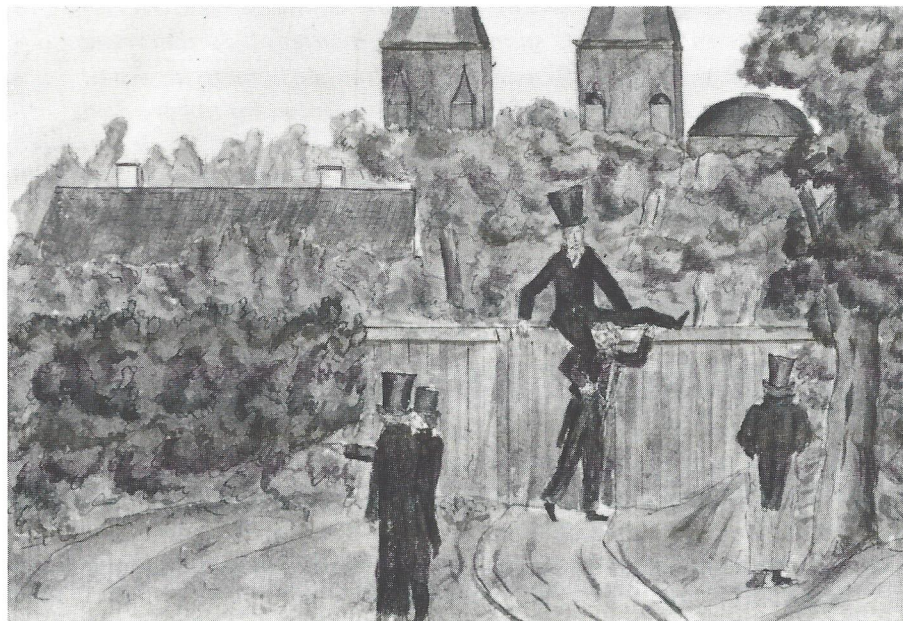
Weyse var født 1774 i Altona, men kom allerede i 1789 til København, hvor han modtog musikundervisning af blandt andre den kongelige kapelmester J.A.P. Schulz, som også blev hans mentor. I 1794 blev Weyse udnævnt til organist ved Reformert Kirke, og 1805 overtog han det betydelige organistembede ved Vor Frue Kirke - en stilling han beholdt til sin død i 1842.

Nogle af Roskilde-rejserne, men sikkert langt fra alle, kan dateres præcist. De bevarede breve dokumenterer således, at de først og fremmest fandt sted i årene 1812-15, 1819 samt i 1831-42. Desuden kendes et besøg i 1826, og et udateret brev² fra Johan Jacob Buntzen (1805-1856) til Weyse kan, som det skal vises nedenfor, måske vise os et glimt af løjerne under et sommerbesøg ca. 1824.

I. Det udaterede brev.

S.T. Herr professor Weyse
Kronprindsessegaden
i Kjöbenhavn

I denne Hvirvel af landlige Fornøjelser, hvor jeg tumler, har jeg stedse følt mig erindret om at opfylde den mig af dem, bedste Professor, paalagte Pligt, at skrive Dem til, om mine forskjellige Hendelser paa denne Excursion. I Sandhed, naar jeg tænker paa hvilken Brevskriver min Korespondent er, maa jeg Usling føle mig saaledes stemt, som naar et Barn første Gang sætter sin af Blæk oversmurt Haand klodsig paa Papiret, for at skrive sin fraværende Fader et af Vaas rigt udstyret Brev til. Ogsaa deri vil jeg ligne dette Barn, at jeg her vil tale med Dem, som om de var mig en kjær Fader eller Oncle, og forresten lade deres Professorat gaa Fanden i Vold (med Respect at sige). For ret i en simpel Beskrivelse at gennemgaae mine Feriers Glæde maa jeg først støde paa den fortrinlige Dag, de skaffede mig, med Lysttouren til Roeskilde; men heri vil uden Tvivl Penslen hjælpe mig bedre end Pennen i, ved en levende Erindring om hiin Dag, at vise min Taknemmelighed for den.

Var jeg en Molbech³, (som baade Papir og Pen ønske), havde jeg i de Egne, jeg opholder mig paa, den rigeste Mark for en fortrinlig Beskrivelse af smukke Egne i Danmark, en saadan Afvexling af Skove, Indsøer, Bønderpiger*, Vaaninger og Agerland frembyder sig for Øyet. Men Alt dette vilde Intet nytte, hvis ikke en venskabelig Omgang gjorde min Tilfredshed her fuldkommen. Thi min Vært og Værtinde gjøre Alt, for at more mig, og desuden har jeg den Lykke, at Gaardens Ejerinde Admiralinde Fisker⁴ næsten har optaget mig i sin Familie dvs. hendes Bord staar mig stedse aabent, og jeg deeltager i alle Kjøretoure og Fornøielser med hende og de herværende 4 unge Frøken Fiskere. Foruden disse er her ankomne 2 unge Fransmænd Framry [?] fra Kjøbenhavn, hvoraf den ene har været Lieutenant i Napoleons anden Keiserperiode, - en complet Fransmand baade i selskabelige Talenter og Lidenskaber. En Flaske Lafit har gjort os 3 til eet Legeme og een Sjel. Jeg har været 2 Gange i Sorøe og sluttet og fornyet der en Deel Bekjendskaber. Ved et af disse blev jeg bragt ind i Academiet, hvor jeg traf et ungt Menneske, der kalder sig Buntzen⁵, som jeg aldrig havde seet før, men som [jeg] hindredes fra at slutte Bekjendskab med formedelst en Hoben Noder, han skulde afskrive til en Concert hos Geheimeraad Stemann⁶, hvor han er syngende Medlem. Hele Sorøe istemmer Lovtaler over denne Persons gode Egenskaber og Udmærkelse ved siste Examen. Jeg traf ogsaa Doctor Hjort⁷, som modtog mig med megen Venskabelighed og førte mig ind i Sorøes fortræffelige Kirke. Min Consort Weisner⁸ har bragt mig ind i Doctor Vendelboes Familie⁹, hos hvilken jeg har tilbragt en meget behagelig Dag, og i dends Selskab seglede jeg over til Parnasset, et Sted ved Sorøe med en [fortræffelig rettet til:] fortrinlig Udsigt. Parnassets Bestigelse har bevæget mig til at skrive dem til, i Haab om at faa en Hoben deilige Tanker paa Papiret; men denne Virkning har det sku ei, som de seer.

Jeg kommer til Kjøbenhavn i Midten af denne Uge, uagtet Admiralinden overtaler mig - at blive længere, for at vedligeholde den nu sygelige Frøkens gode Humeur. Jeg beder Dem, at de vil hilse min Familie fra mig, for at intet lignende Brev skal stjæle min Tid, der ei kan opveies med Guld. Hvad jeg ellers kan have at fortælle vil jeg hellere gemme til een af disse Aftener, hvor De sidder i Soph[ahjørnet]** og jeg lige overfor paa en huul Stol, og gabe af Mangel paa Stof t[il]** Underholdning. Hils alle, der skjøtte om en Hilsen fra

Deres practisk dydige Stedsøn

J Buntzen

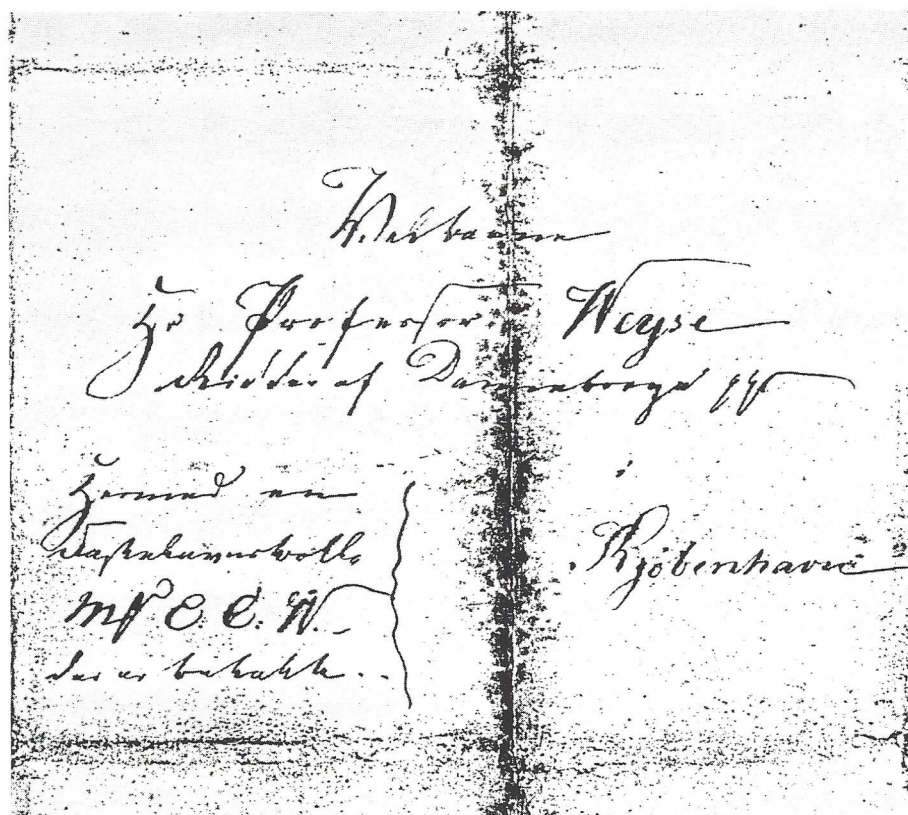
* »piger« overstreget

** lakuner i brevet

Den lille kolorerede håndtegning i brevet præsenteres altså som et minde om nogle københavneres ferieudflugt til Roskilde. Fem festklædte herrer med høje hatte har opsøgt en have vest for domkirken og skaffet sig adgang til den, uanset at lågen er låst. Nederst midt i billedet står de to, der vel er kommet først ind. Den ene peger ud mod fjorden, som man må antage kan ses fra stedet på trods af det buskads, der danner forgrund til venstre. I billedets højre side, ved et træ, står en med ryggen til og følger med i, hvordan det går ham, der balancerer på kanten af plankeværket. Han er åbenbart den sidste, og han assisteres af en anden, som må have lagt hatten fra sig under denne øvelse. Manden ved træet er den eneste, der ikke er helt sortklædt; han bærer grå bukser til sit kjolesæt.

Ansigtene - de få der ses - er små og utydelige. Det har næppe været tegnerens hensigt at opnå portrætlighed, ligesom han har tilladt sig en vis forenkling i gengivelsen af lokaliteten. De karakteristiske spidse spir på domkirkens tårne må man tænke sig til, da de rager op over billedkanten. Alligevel ville

det have styrket genkendeligheden, hvis tagvinklen ved spirenes fod havde været fladere. De små tårne foran hovedtårnene er også temmelig fortegnede. Men måske er tegningen udført efter hukommelsen. Kuplen over Frederik V's Kapel er dog kommet med.

Det ville være en fejl at betragte den uprætentjose akvarel som stor kunst, men som illustration i et privat brev har den alligevel både atmosfære og kvalitet.

Buntzen var en af de unge studerende, som logerede hos Weyse i hans (for) store lejlighed i Kronprinsessegade. Han har boet der fra 1824, da han blev student fra Borgerdydskolen¹⁰, og måske gennem hele sin tid som jurastuderende. Han er nok flyttet derfra senest i 1830. Weyse tog sig i reglen varmt af sine logerende, og Buntzen underskriver sig i det udaterede brev »Deres praktisk dydige Stedsøn«. Han har måske fået en særstilling, fordi hans far, fysikeren og lægen Thomas Buntzen, havde været ven med Weyse og en overgang boet sammen med ham. Det er derfor ikke overraskende, at Weyse har taget ham med på en udflugt til Roskilde, og at de har muntret sig sammen, sådan som billedet viser.

Den unge Buntzen og Weyse har korresponderet en del mellem 1830 og 1832¹¹, og han sendte 5. marts 1832 fra Helsingør, hvor han på det tidspunkt var blevet kriminalretsassessor, følgende fødselsdagshilsen til Weyse.

II. Fødselsdagsbrevet.

*Velbaarne
Hr Professor Weyse
Ridder af Dannebrog pp.
i
Kjöbenhavn*

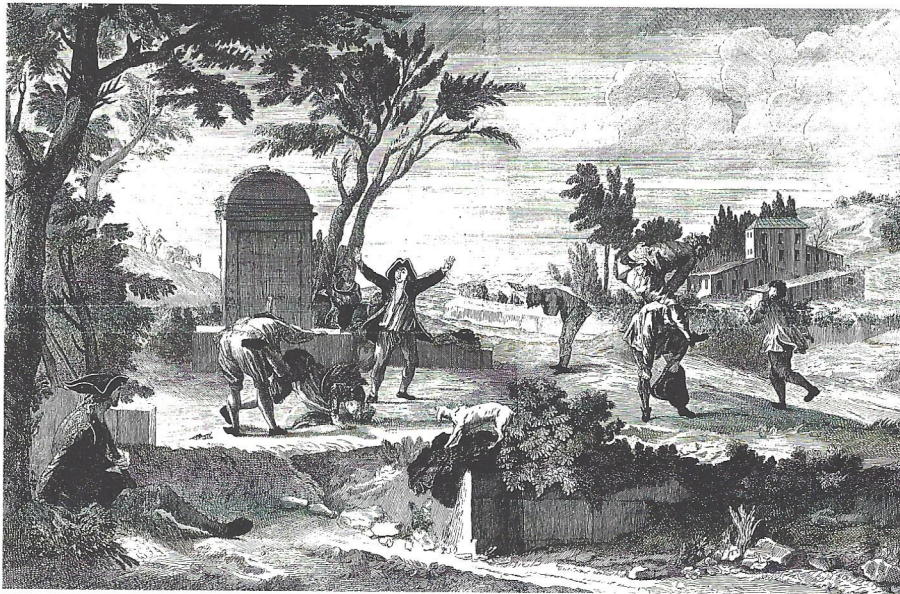
*Hermed en
Fastelavnsbolle
Mrkt E.C.W.,
der er betalt.*

Helsingør d. 5. Marts 1832.

Kjøbenhavn
Hr. Professor Weyse
Ridder af Dannebrogen

Kjere Weyse!

Da det nu atter er Din Fødselsdag og Du hvert Aar bliver ældre og forstandigere, har jeg ved at udtænke en Present til Dig, søgt paa en Gang at glæde Din Sjæl og Dit Legeme, eller som Mesterlextanernes Poet Horatz siger: *miscui utile dulci*¹². Saa! Her har Du nu en Fastelavnsbolle, der er lige behagelig for Smagen, Lugten og Synet, samt et deiligt Billede, lige gavnligt for den moralske og æstetiske Evne. Læs endelig Texten under Billedet og indprent Dig den dybe Viisdom, som udtaler sig deri! saa vil Du f. Ex. aldrig forfalde til den Daarlighed, at udgive noget for Dit eget, som Du egentlig har taget fra Rosini, Siboni eller Meyer Beer. - Men dette Billede har tillige en anden Betydning, som Du maaske ikke strax bemærker; det er nemlig her i Byen opfundet og stukket efter Fortalen til »Anonym Nytaarsgave for 1832«. - Du seer en smilende Egn; i Baggrunden til høire Bellevue til Venstre Dyre-

Le Jeu Coupe de Tête / Das Bockspring. Man springt verwegen zwar auf eines andern Rücken, wobei man aber auch gar oft zu Boden fällt; Und also geht es auch allhie in dieser Welt; der Feld der andre auff selbst sucht zu unterdrücken.

havsbakken, hvor Folk og Esler promenere. I Mellemgrunden til Venstre staar Gjengangerbrevenes Forfatter¹³ med den Legemsdel mod Publicum, som meest betegner hans Anonymitet, iført Pseudonymitetens Farve. Den stakkels Kammerraad¹⁴ sees i en Stilling, som characteriserer mangen en Embedsmands Tilstand. Nytaarsgavens Samler opdager den tabte Brevtaske - og hæver af Glæde sine Arme i Veiret. - Store Mænd finde stedse Efterlignere, af disse sees adskillige tilhøire. Hist har den helsingørske Kunstner afbildet nogle Kagekoner ved Kirsten Piils Kilde; i Forgrunden en gammel eenbenet Bondesanger, dvs. den personificerede Moral, saaledes som den nu engang er i vore og Lindbergs¹⁵ Tider. Forrest hans Kritiker i en mager Hunds Skikkelse, der viser Tænder af Gjengangeren og [udstreget: pisser] paa hans Stadskjole; - Ruinerne, som han synes at forsvare betegne den æstetiske Forms Unødvendighed¹⁶. - Du maa forøvrigt tilgive, at jeg, efter at have angrebet min Lomme saa voldsomt har tilladt mig, for at spare et Ark Papiir at skrive Nærværende bag paa Billedet, og naar Du engang stryger, kan Du glatte det ud med en varm Bolt. - Da Du er Kjender af Kobberstik er det overflødigt at anbefale Dig Forsigtighed med dette, som er et sjældent Exemplar. Forøvrigt maa jeg tilføie de bedste Ønsker for Dit nye Aar; - Gid du maa faa mange Sække fulde af Ducater, ligesom den, Rygtet har fortalt os, at Du sidst fik af den svenske Baron¹⁷. Gid din Musik endnu i Aar maa blive ligesaa bekyndt og studeret som Cholera morbus, men gid at al Sygdom lige fra denne til Snue maa være langt borte fra Dig. - Min Hilsen, maa jeg bede Dig at Du bringer Dine Børn /:sc. Møller¹⁸ pp.:/ og min Familie Jensen latissimo, hvoriblandt jeg tager mig den Frihed at regne Justitsraad Wiborgs¹⁹.

Din stedse uforanderlige Ven

J Buntzen. -

I fødselsdagsbrevet kalder Buntzen sig »Din stedse uforanderlige Ven«. Det lyder mere modent og tyder på, at dette brev er senere end det udaterede, og at forholdet imellem dem i den mellemliggende tid har udviklet sig til noget mere jævnbyrdigt.

Dateringen af brevet med tegningen kan også støttes på en sætning i Weyses brev af 1. august 1826 til Hans Hertz, der i 1824 var blevet udnævnt til sognepræst for Kirke Hvalsø og Særløse. Weyse planlagde nu - efter flere gange at være inviteret - at aflægge ham en kort visit i august. Han vil bringe Buntzen med sig, »som Du for et Par Aar siden har seet med mig i Roeskil-

de«. Skulle nogle af personerne på tegningen være Hans Hertz, Buntzen og Weyse?

Weyse skriver i brevet 1. august 1826 til Hans Hertz:

*... Hvis det behager Vejret at favorisere os, agter Procurator Haagen²⁰ med Kone, meine Wenigkeit og den lange ganske skikkelige Studenter-Laban Buntzen (som du for et Par Aar siden har seet med mig i Roeskilde) at tage i næste Uge Løverdagen d. 12. h.m. om Aftnen til Roeskilde, hvor samme Personer agter at tilbringe Natten, samt næste Morgen at kjøre over Lethrabort til Kirkehvalsøe, for der, med den høje Gejstligheds Tilladelse, at fortære en veltillavet (NB ikke **feed**) Middagsmad ... vende om Aftnen tilbage til Roeskilde, og den følgende Dag igjen til Hovedstaden ...*

Og Hertz svarer med brev af 5. august 1826 med at invitere Weyse og Buntzen (og flere) til Hvalsø²¹:

Hvalsøe d. 5te Aug. 1826.

Kunde jeg, kjere Weyse! saa vilde jeg til Svar paa Dit Brev sende Dig en Regndraabe. - Men dels er det en fysisk Umuelighed! dels maatte jeg dog alligevel sende Dig en Omskrivning paa samme Draabe; nemlig: »saa kjer end enhver Draabe Regn er os, saa er dog, Dit Besøg saa meget kjerere, at jeg ønskede at give Dig Magt over Veiret, for at dette ei skulde hindre Eder[«]. - End kunde der ligge en anden Betydning: Hvad er en Draabe paa den tørstige Læbe? qvægende men utilstrækkelig! Hvad er et Besøg af nogle Timer? Bestem enten alle, eller i det mindste Du og Buntzen nogle Dage for Hvalsøe. - For Indreisen skal Du ei bekymre Dig. Iethvert Tilfælde, saa gjører dog ikke Opholdet paa Lethrabort for langt! Og hermed vale, fave, venite! venitote! -

T.T. [= totus tuus]

Hertz

Weyses ankerpunkt under besøgene i Roskilde var netop familien Hertz, først domprovstens hjem, som han besøgte første gang i 1812. Han var kom-

met i kontakt med familien gennem fru Gyllembourg, Heibergs mor, der var den unge Buntzens faster, og den unge Hans Hertz havde fået lov til at tage ham med hjem.

I 1819 blev domprovst J.M. Hertz udnævnt til biskop i Ribe. Weyse skrev vemodigt eller måske endog bittert i et brev: »Og kan jeg ei rejse til Roeskilde meer da bliver jeg i min Stue«. Så slemt gik det dog ikke, for i 1829 blev sønnen Hans Hertz kaldet som sognepræst ved Frue Kirke i Roskilde og ved Sct. Jørgensbjerg. Og i den ejendom, som han købte 1831, blev Weyse hans jævnlige gæst, som man kan læse det både hos Carl Thrane²² og i den senere samlede udgave af Weyses breve²³.

Hans Hertz blev efter faderens udnævnelse til biskop boende i Roskilde, indtil han kom til Kirke Hvalsø, og i brevene til vennen Weyse, hvori han skrev om sin tilværelse, om barnefødsler og om sin første kones død, mangler der ikke invitationer, så lidt som i de senere breve fra Hvalsø.

Hertz var altså i 1826 bekendt med Buntzen. Han havde mødt ham i Roskilde »for et Par Aar siden«. Det er meget sandsynligt, at det er en episode fra netop dette besøg, Buntzen har foreviget med sin akvarel, og at brevet altså efter alt at dømme stammer fra 1824.

Man tør vel også antage, at Weyse har kunnet identificere personerne på Buntzens billede, og at den fine underfundighed i »Stedsønnens« introduktion til tegningen er blevet værdsat.

NOTER

1. P. Schaumburg-Müller var kontorchef og ritmester og søn af Weyses plejesøn, Ferdinand Schauenburg Müller (se nedenfor i note 18). Optegnelserne befinder sig i privateje; de er her citeret efter *C.E.F. Weyse Breve*. Udgivet af Sven Lunn og Erik Reitzel-Nielsen. Kbh. 1964 [herefter kaldt WsB]. II, 91.
2. Ny kgl. Samling 2836 4o - I, I. Det kgl. Bibliotek, København.
3. Navnet Molbech hentyder muligvis til Christian Molbechs *Ungdomsvandringer i mit Fødeland* (1811), hvori der i brevform gives en beskrivelse af Sjælland og Møn.
4. Charlotte Amalie Fisker, f. Kofoed (1767-1865), gift 1789 med den senere kontreadmiral Lorentz Fisker (1753-1819). Sammen med konferensråd, professor Johan Frederik Wilhelm Schlegel købte L. Fisker i 1812 hovedgården Kærup i Benløse Sogn ved Ringsted; ydermere erhvervede han dette år hovedgården Hellestrup i Kirke Flintstrup nær Stenlille - og altså nærmere ved Sorø. Man må vel antage, at det er her, Buntzen har opholdt sig.
5. Muligvis (Jean Baptiste Louis Camille) Edouard Buntzen (1809-1885), som var dattersøn af komponisten og sangeren Edouard Dupuy. Han blev i 1822 elev på Sorø Akademi Skole og Opdragelsesanstalt, blev student fra skolen 1826 og tog 1828 examen philosophicum ved den akademiske læreanstalt i Sorø. Buntzen blev senere cand. jur., højesteretsadvokat samt medlem af den grundlovgivende forsamling, direktør for Østifternes Kreditforening og kammeradvokat. *Biografisk Slægtsregister over de indbyrdes beslægtede Familier Sangaard, Buntzen, Koch og Iürgensen samt de med dem forbundne Grene af Familierne Kellermann, Bugge, Hertz, Biering m. fl.* ved Frode Iürgensen og Poul Hennings. Trykt som manuskript. Kbh. 1910.
6. Poul Christian Stemann (1764-1855), amtmand over Sorø Amt, senere statsminister. Der var i hjemmet megen musik, som også flere af husets døtre tog del i. Vi skylder Lisbeth Ahlgren Jensen tak for oplysning herom.
7. Peder Hjort (1793-1871), skolemand og kritiker. Fra 1822 lektor i tysk ved Sorø Akademi.
8. Nicolai Christian Weisner (1805-1858), provst, præst i Beder og Malling, senere i Gosmer og Halling.
9. Søren Vendelboe (1775-1852), læge, distriktskirurg og medicus ved Sorø Akademi.
10. WsB II, 101 og »Kriminalretsassessor Johan Buntzens Barndomsindringer«. Oversat fra fransk og meddelte af Poul Hennings. Særtryk af *Personalhistorisk Tidsskrift* 4. Bind 2. Hæfte. Kbh. 1913, 26.
11. Weyses seks bevarede breve til Buntzen bærer datoerne 2. januar, 23. februar og 13. april 1830, 23. april og 15. juli 1831 samt 20. marts 1832. De er alle trykt i WsB I, hhv. s. 79, 80, 81, 84, 86 og 89.
12. »Jeg forener det nyttige med det behagelige«. Sætningen refererer iflg. T. Vogel-Jørgensen: *Bevingede Ord*. Kbh. 5/1979, 726 til Horats' *Ars poetica* 343,4, hvor der står: Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.
13. Digteren Henrik Hertz havde i 1830 under pseudonymet Knud Sjællandsfar udsendt seks rimbreve med titlen *Gjenganger-Breve eller poetiske Epistler fra Paradis*. Brevene var et indlæg i debatten mellem Adam Oehlenschläger og J.L. Heiberg. Udgivelsen vakte opmærksomhed og - ikke mindst - harme i samtiden. Hertz' forfatterskab blev først afsløret 26/4 1832. *Dansk litteraturhistorie* 5. Kbh. 1984, 309.
Anonym Nyaarsgave for 1832, af Forf. af Gjenganger-Brevene, Forf. af Amors Geniestreger, og Flere, som Buntzen henviser til, var således også af Hertz. Den indledes med en artikel, der beskriver en udflugt til Dyrehaven, og som rummer mange underfundigheder om forfatterens anonymitet. Måske har Buntzen vidst, at Hertz var bogens ophavsmand og med brevet villet lede Weyse på sporet af den samme viden. Eller måske har de begge vidst det, så at antydningerne i brevet blot har skullet kalde på Weyses smil.
14. Med kammerråd sigtes der muligvis til Jens Baggesen, hvis kritiske stil var tilstræbt i det anonyme skrift; titlen alluderer netop til Baggeseens *Gjengangeren* fra 1807. Baggesen var 1812 blevet justitsråd. Buntzen har måske blot villet overdrive lidt eller antyde, at Baggesen kunne være blevet ophøjet efter sin død i 1826.
15. Jacob Christian Lindberg (1797-1857), præst; markerede sig stærkt ved i 1825 at støtte Grundtvig i dennes angreb på biskop H.N. Clausens syn på kristendommen. Oprådte desuden som fremtrædende moralprædikant.
16. Måske er hele fortællingen endnu mere underfundig. Selv om det d. 5. marts endnu ikke var offentlig kendt, at det var ham, der var forfatter til *Gjenganger-Breve*, kan nogen nok have vidst det. Var mon Buntzen blandt de indviede? og var Weyse det, eller skulle han gætte det af dette brev?
17. Formentlig Erik Reinhold friherre von Nolcken (1763-1834). Weyse dedicerede i 1820 klaverudtoget af sin *Pintse-Hymne* til von Nolcken, som kendte og nærede stor beundring for Weyse.
18. Ferdinand Schauenburg Müller (1810-1851), cand. teol. 1837, kantor og informator ved Vallø Stift 1839, fra 1846 sognepræst i Enderslev og Vråby (Sjællands Stift). Han mødte Weyse i 1820 og blev optaget i hans hus som plejesøn. Weyse gjorde ham i sit testamente til universalarving.
19. Niels Viborg (1785-1863), departementsdirektør i Marineministeriet. Han fik 1815 titlen justitsråd.
20. Christian Wilhelm Haagen (1792-1871) blev senere direktør for Nationalbanken og konferensråd. Weyse indsatte ham i sit testamente som executor af sit bo.
21. WsB II, 101.
22. Carl Thrane: *Weyses Minde*. Væsentlig efter utrykte Breve. Kbh. 1916, 134ff.
23. Se note 1.